

yaz 2000

1999 YÜKSEK ÖĞRETİME GİRİŞ SINAVININ DEĞERLENDİRMESİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Prof. Dr. Mehmet Özyürek

Gazi Üniversitesi ,Gazi Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü Başkanı

Öğretimin gerçekleştirileceği yerin okullar olması gerektiği ve önemine, öğretimin sistemli bir şekilde öğretim kademeleri arasında düzenlenmesinin gereği, öğretimin öğeleri ve bağıl ve ölçüt bağımlı olmak üzere iki değerlendirmenin işlevlerine kısaca değindikten sonra Yüksek Öğretime Giriş Sınavının Değerlendirilmesine yer verilecektir. Bu yazı, Prof. Dr. Kemal Güriz'in 1999 Yüksek Öğretime Giriş Sınavına ilişkin değerlendirmeleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Öğrencilerin yaşları ölçüt alınarak programların düzenlendiği okullar, Milli Eğitimin amaçlarının öğrencilerde gerçekleşmesinden sorumludur. Üniversiteye hazırlık gibi nedenlerle, milli eğitimin amaçları okul dışındaki kurumlarda öğrencilerde gerçekleştiğinde, öğretimde sorunlar başlar. Okulların milli eğitimin amaçlarından sorumlu olmamalarını getirir. İnsan yetiştirmede kargaşaya yol açar.

Öğrenciler, okul öncesi eğitim, ilköğretim, orta öğretim ve üniversitenin amaçlarını gerçekleştirdikleri ölçüde, yaşadıkları ya da yaşayacakları topluma hazırlanır. Bağımsız şekilde işlevde bulunur. İyi bir üretici ve tüketici olmayı öğrenerek, toplumun kendisinden beklediği rolleri yerine getirir. Ayrıca, demokratik toplum düzeninin sürmesi için gerekli kavram ve beceriler öğretim kurumlarında yer alan derslerin amaçlarının öğrencilerde gerçekleşmesiyle kazanılır. Okulda milli eğitimin genel ve özel amaçlarının gerçekleşme oranı yükseldikçe, sosyal adalet, kişilerin yaşadığı topluma ve kurumlarına saygısı artabilir. Bunun için, insan haklarına saygılı, demokratik, çağdaş toplumlarda, tüm kişilerin (öğrenme ve/ya da sosyoekonomik, kültürel özellikleri bakımından varıl ve yoksul doğmuş kişilerin) ortalama öğretim süresini arttırma ve nitelikli öğretimden yararlanmaları hedeflenir.

mehmet özyürek

Okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve üniversitenin amaçları birbirinden bağımsız değildir. Her öğretim kademesinde yer alan derslerin amaçlarının gerçekleşmesiyle, öğrenci izleyen öğretim kademesine hazırlanır. Öğretim kademelerinde gösterilen ilerlemelerle, öğrencilerin toplumda bağımsız şekilde işlevde bulunmaları da artar. Öğretim kademelerinden birinde gerçekleşmeyen amaçlar, bir sonraki öğretim kademesindeki amaçların gerçekleşmesini olumsuz şekilde etkiler. Bu nedenle konularda, derslerde ve öğretim kademelerinde öğrencilerin yeterliliklerini değerlendirilmelidir. Aksi durumlarda, öğrencilerin yaşına göre toplumda bağımsız şekilde işlevde bulunmalarını sağlayacak beceriler kazandırılmamış olur.

Öğretimin amaç, içerik, öğretim süreçleri ve değerlendirme gibi dört ögesi vardır. Bu öğeler birbirleriyle doğrudan bağlantılıdır. Birinde yapılan düzenleme diğerlerini de etkiler. Bu öğelerden değerlendirme, öğretim amaçları ne kadar gerçekleşti sorusuna yanıt arar. Öğretim amaçları ne kadar gerçekleşti ya da ne oldu sorusuna iki yaklaşıma göre yanıt aranır. Bu yaklaşımlardan biri akran kümesini ölçüt alarak, akran kümesinin gerçekleştirdiği ortalama başarıya bakarak karar verildiği, bağıl değerlendirmedir. Diğer, akran kümesiyle karşılaştırmadan, doğrudan amaçların gerçekleşme ölçütüne göre karar verme süreci olan, ölçüt bağımlı değerlendirmedir.

Günümüzde olduğu gibi, üniversitenin kontenjanından daha fazla sayıda öğrenci üniversiteye girmek istediğinde, gruba göre en iyilerini seçme yoluna gidilir. Bu durumda bağıl değerlendirmeden yararlanma tek seçenek gibidir. Ancak, konular, dersler, öğretim kademeleri birbirini izlediğinde ve sonraki öğrenmeler öncekine bağlı ya da ilişkili olduğunda, ölçüt bağımlı değerlendirme yararlıdır. Konunun, dersin ve öğretim kademesinin asgari ölçütü karşılanmadan bir üst konuya, derse ya da öğretim kademesine geçildiğinde, öğrencinin öğrenmesinde ve öğretimde sorunlar başlar. Ölçüt bağımlı değerlendirme, öğretimin öğelerinden amaç, içerik ve öğretim süreçlerine ilişkin dönütler sağlayarak öğretim düzenlemesini doğrudan etkiler. Buna karşılık bağıl değerlendirme öğretimi ve öğretim düzenlemesini doğrudan etkilemez. Okulun işleyişine ilişkin sorunların olup olmadığına ilişkin bilgi sağlar.

1999 Yüksek Öğretime Giriş Sınavının Değerlendirilmesine ilişkin aşağıda yazılanlar, temellerini Gürüz (1999) makalesinde yazılardan; her öğrencinin başarısından kendisinin sorumlu olması gerektiği düşününden; herkes için eğitimin niteliğini ve süresini adaletli bir şekilde artırma ve öğretim kademeleri birbirlerinin üzerine kurulduğu düşünlerinden hareket

mehmet özyürek

edilerek ele alınmış, bağıl ve ölçüt bağımlı değerlendirilmenin özelliklerine göre öneriler getirilmiştir.

Yeni ve Eski Öğrenci Seçme Sistemlerinin Karşılaştırılması

Yeni ve eski öğrenci sistemlerini karşılaştırmadan önce, 1999 öncesi sisteminin değiştirilme gerekçeleri üç başlık altında toplanabilir. Bunlar:

1. Milli eğitimin amaçlarının öğrencilerde gerçekleşmesinden sorumlu olan okulun, bu sorumluluğunu yerine getiremez olması ve okul yerine, okul dışındaki kurumların sorumlu olmasının vergi verenlerde, toplum liderlerinde yarattığı duyarlılık ve rahatsızlıktır.
2. 1999 öncesi öğrenci seçme sisteminde yer alan orta öğretim başarı puanı okul normuna dayalı bağıl değerlendirmeye göre hesaplandığından Fen, Anadolu ve Süper lise gibi liselere devam eden öğrenciler ve bu kurumların öğretim düzenlemeleri olumsuz şekilde etkilenmiştir. Bu öğrencilerin ve kurumlarının öğretim düzenlemelerinin olumsuz etkilenmelerine yönelik duyarlılık ve rahatsızlıktır.
3. Orta öğretim kurumlarıyla üniversitelerin ilgili bölümleri arasında devamlılığın yitirilmiş olmasına yönelik duyarlılık ve rahatsızlıktır.

Eski ve Yeni Öğrenci Seçme Sistemlerinin Anahatları

1999 öncesindeki öğrenci seçme düzenlemesinde, ÖSS'nin ağırlığı % 12.5; ikinci basamağın ÖYS'nin ağırlığı % 81.5 ve orta öğretim başarı puanının ağırlığı ise % 6'dır. 1999 öğrenci seçme düzenlemesinde, ÖSS'nin ağırlığı % 83.3 ve orta öğretim başarı puanı % 16.7'dir. Eski ve yeni öğrenci seçme düzenlemelerinde ortak olan ÖSS ve orta öğretim başarı puanıdır. Farklar ise ÖYS'nin kalkması, orta öğretim başarı puanının ağırlığının yaklaşık üç kat artması ve alan katkı puanlarındaki değişimdir.

Yapılan bu değişiklikler, yukarıdaki rahatsızlıkları giderecek nitelikte gözükmemektedir. Ancak, yeni sorunlara da yol açacağı izlenimini vermektedir. Yukarıdaki sorunların çözümü olarak, tek sınav ve alan katkı puanlarındaki değişiklikler olumlu görünmektedir. Orta öğretim başarı puanının hesaplanmasının üniversitenin beklediği türdeki öğrenciyi seçmeye hizmet

mehmet özyürek

edeceği ancak, **sosyal adaleti zedeleyici ve fırsat eşitliğini engelleyici** unsurları içerdiği izlenimini vermektedir.

Yeni Öğrenci Seçme Düzenlemesinin Değerlendirilmesi

Yeni öğrenci seçme sistemi, özelliklerini ÖSS, ağırlıklı orta öğretim başarı puanı ve alan katkı puanlarından almaktadır. Sırasıyla bunları eski öğrenci düzenlemesini göz önüne alarak irdelenecek ve sonuçlar çıkarılacaktır.

ÖSS ve ÖYS'nin Niteliği ve Tek Sınav

1999 öncesinde üniversiteye giriş ÖSS ve ÖYS olmak üzere iki sınava katılmayı gerektirmektedir. Bu iki sınav (ÖSS ve ÖYS) sonuçlarına göre yapılan çalışmalar, bu iki sınav arasında yüzde yüze yakın bir ilişkinin olduğunu göstermiştir, (Gürüz, 1999). (Çalışmalar belirtilmediğine göre, çalışmaların izledikleri yöntem ve bulguların sağlıklı olduğu varsayılmalıdır.) Gözlenen bu ilişkiye dayalı olarak, ikinci basamak sınavını kaldırma yoluna gidilmiştir. Bu iki sınavda da kişi başarısı, kümenin performansına göre belirlenmektedir. Bağlı değerlendirme yaklaşımı benimsenmiştir.

Bunlardan ÖSS'ye genel yeteneği ölçen ölçü aracı, ÖYS'ye bağlı başarı ölçü aracı gibi bakılabilir. Her ikisi de bağlı değerlendirmeyi esas alan ölçü araçlarıdır.

ÖSS'nin, temel kavramlara dayalı okuduğunu anlama ve yorumlamayı ölçtüğü belirtilmiştir. ÖSS de, öğrencinin temel kavramlara dayalı okuduğunu anlama ve yorumlamadaki başarımına, sınava giren öğrenci kümesinin ortalama başarısına göre karar verilir. Bu sınavla, temel kavramlara dayalı okuduğunu anlamayı ve yorumlamayı ölçebilmek için, kişinin temel kavramları kazanmış olması gerekir.

Aynı şekilde, ÖYS de disiplin alanlarının amaçlarında belirtilen kavram ve becerilere öğrencinin ne kadar sahip olduğunu ve yorumlayabildiğini ölçmeyi amaçlamaktadır. Sınava giren öğrenci kümesinin ortalama başarımına göre, öğrencinin disiplin alanlarındaki kavram ve becerilerdeki başarımına karar vermeye hizmet eden bir sınavdır. Dolayısıyla, ÖSS ve ÖYS

mehmet özyürek

sınavları öğrencilerin temel kavramları ne kadar kazandıklarını sınava giren öğrenci kümesine göre ölçmektedir.

Temel kavramlar nasıl kazanılır? Kazanımlarında doğuştan getirilen yetenekler mi, yoksa etkili öğretim mi belirleyicidir? Temel kavramlar kendiliğinden ya da doğal olarak kazanılmaz. Kişi ne kadar yetenekli olursa olsun, etkili öğretimin koşulları gerçekleşmeden, üniversite sınavında ele alınan kavramlar öğrencilerde kendiliğinden gerçekleşmez. Etkili öğretimin öğelerinden bazıları öğretime ayrılan süre, sınıfı yönetme, öğrencilerin düzeyine göre öğretimi düzenleme, sınıftaki öğrenci sayısı ve öğrencilerin öğrendiklerine göre dönüt verme gibi etmenlerdir. Etkili öğretimin yer almadığı sınıflarda, öğrencilerin bu kavramları kazanmaları şansa kalır.

ÖSS de kullanılan ölçü aracı sadece anlama ve yorumlamanın ölçüldüğü yetenek sınavı değildir. Öğrencinin sadece öğrenme kapasitesini ölçmez. Öğrencinin temel kavramlara ne kadar sahip olduğunu yani etkili öğretimden ne kadar yararlandığını da ölçer. Bu özelliğiyle ÖSS de kullanılan ölçü aracı ÖYS' de kullanılan ölçü aracına benzer.

Öğrencilerin kapasitelerini ölçtüğü belirtilen ÖSS ve öğrencilerin disiplin alanlarındaki başarılarını ölçen ÖYS de kullanılan ölçü araçları arasında yüksek ilişki bulunmuştur. Bu yüksek ilişkinin, benzer şeyleri ölçmelerinden kaynaklanması olasıdır. Ayrıca, öğrencilerin öğrenme kapasitelerini ölçen zeka testleriyle, öğrencilerin başarılarını ölçen başarı testleri arasında da yüksek ilişki vardır. ÖSS ve ÖYS de kullanılan ölçü araçları arasında bulunan yüksek ilişki alanda yapılmış çalışmalarla da tutarlılık göstermektedir. Ölçtükləri şeyler bakımından benzer ölçü araçları olması nedeniyle de, bu yüksek ilişki doğaldır. ÖSS ve ÖYS gibi iki sınav yerine, Tek sınavla da yani ÖSS ile de ölçmek istenilenler ölçülebilir.

Ölçülmek istenilen her iki sınavda da benzer olması nedeniyle, yeni düzenlemedeki tek sınav kararına katılmak mantıklı olabilir. Tekrarlanan ölçümlerle, ölçmeden kaynaklanan olası küçük hataları azaltmak olanaklıdır. Ama, bedeli yüksektir ve verimli değildir. Yani, öğrencilerin Milli Eğitimin Amaçlarını gerçekleştirmek için gerçekleştirmeleri gereken derslerin amaçlarını okullarda gerçekleştirmekten çok, okul dışı kurumlar da gerçekleştirme öncelik kazanmaktadır. Ayrıca, derslerin amaçlarının okul dışı kurumlarda gerçekleşmesinin, topluma ve ailelere yüksek ekonomik maliyeti getirmektedir.

Orta Öğretim Başarı Puanı

1999 öncesindeki, öğrenci seçme sisteminde, orta öğretim başarı puanının ağırlığı % 6 dır. 1999 öğrenci seçme sisteminde, orta öğretim başarı puanının ağırlığı % 16.3 dir. Yeni düzenlemede, orta öğretim başarı puanının ağırlığı % 6 düzeyindeyken, yaklaşık üç kat artırılarak % 16.3 çıkarılmıştır.

Orta öğretim başarı puanı, öğretmen değerlendirmesine göre, öğrencinin derslerin amaçlarını gerçekleştirmedeki başarı düzeyini gösterir. Öğretmen değerlendirmelerinin ağırlığını arttırma, Milli Eğitimin amaçlarını gerçekleştirmekten okulların daha fazla sorumlu olmalarına yol açar. Bu durum ise, öğrencilerin okullarda derslere devamlarını ve başarılı olmalarını gerektirir.

1999 öncesi üniversiteye öğrenci yerleştirme düzenlemesinde, orta öğretim başarı puanı, öğrencilerin derslerin amaçları gerçekleştirmelerinin düzeyine işaret eden diploma notu esas alınarak hesaplanmamıştır. Okulun ortalamasına göre (bağıl değerlendirmeye göre) diploma notunun ağırlığı hesaplanarak, orta öğretim başarı puanı bulunmuştur. Orta öğretim başarı puanının hesaplanmasında, okul normu esas almıştır. Bu durum da Fen, Anadolu ve Süper lise gibi sınavla öğrenci alan ve bir üst kuruma yani üniversiteye en donanımlı öğrenciyi yetiştiren okulların öğrencilerinin orta öğretim başarı puanlarının olumsuz bir şekilde etkilenmesine yol açmıştır.

Yeni düzenlemeyle, 1999 öncesinde Fen, Anadolu ve Süper lise gibi liselerin öğrencilerinin okul normuna dayalı bağıl değerlendirmelerden olumsuz şekilde etkilenmiş olmalarından kaynaklanan rahatsızlığı giderme ve üniversiteler için daha donanımlı öğrencinin yetiştiren bu okulların niteliklerini yitirmeden sürmesinin amaçlandığı izlenimini vermektedir. Ancak, yeni düzenlemede de orta öğretim başarı puanı tartışmaların odağındadır.

Yeni düzenlemeye göre orta öğretim başarı puanı belirlenirken, önceki düzenlemede sorunu oluşturan okul normu terk edilmiştir. Bunun yerine, üniversitenin beklediği gibi üniversitedeki derslerin amaçlarının gerçekleşmesi için gerekli hazırlık becerileriyle, alışkanlıklarıyla ve kavramlarıyla donatılmış öğrencilere, üniversiteye girişte, öncelikler veren bağıl değerlendirme düzenlemesini getirmiştir. Yeni düzenlemeye göre orta öğretim başarı puanı, okulların üniversiteye öğrenci yerleştirmedeki başarıları dikkate alınarak hesaplanmıştır. Başarı puanının bu şekilde

mehmet özyürek

hesaplanması, varsıl doğmuş ve varsıl sosyoekonomik özellikleri olan çocuklara, ayrıca, ayrıcalık sağladığı izlenimini vermektedir.

Yeni düzenlemedeki ağırlıklı orta öğretim başarı puanıyla, Yüksek Öğretim Kurumunun üniversitelere daha donanımlı öğrenci yetiştiren nitelikli orta öğretim kurumlarına prim vermesi, YÖK bakımından akılcı ve doğru görünebilir. Ayrıca, yüksek öğretime donanımlı öğrenci yetiştiren orta öğretim kurumlarının sürmesini sağlayan bir uygulama olması nedeniyle, Milli Eğitim Bakanlığı için de akılcı ve doğru görünebilir. Ancak, yeni düzenlemeye göre öğrenci başarısı, her bir öğrencinin kendi çabasına bağlı değildir. Yeni düzenlemeye göre orta öğretim başarı puanı sosyal adaleti ve fırsat eşitliğini bozmaktadır. Eşitliği sağlayan düzenleme, aynı yıl, aynı diploma notuna sahip, ÖSS den aynı puanı almış öğrencilerin, üniversiteye yerleştirme puanlarının eşit olmasıyla olanaklıdır.

Üniversiteye giriş sisteminde, her bir öğrenci için sosyal adalet ve fırsat eşitliği nasıl sağlanabilir? Sorusuna yanıt aranmalıdır. Mutlak sosyal adaleti ve fırsat eşitliğini sağlamak olası değildir. Ancak, mutlak sosyal adaleti ve fırsat eşitliği yakalama çabasında da olma konusunda da görüş birliğinde olunabilir. Sosyal adaleti ve fırsat eşitliğini bozan etmen eski ve yeni düzenlemelerde okul normunun öğrenci başarısını belirlerken ölçüt olarak alınmasıdır. O halde öğrenci başarısına karar verirken, okul normuna ya da bağlı değerlendirmeye alternatif bulunabilirse, çözüm de bulunabilir.

Yalın olarak, bağlı değerlendirmenin alternatifi, ölçüt bağımlı değerlendirmedir. Ölçüt bağımlı değerlendirme yaklaşımına göre düşünerek sosyal adalet ve fırsat eşitliği sağlanabilir mi? Ölçüt bağımlı değerlendirmenin benimsenmesi sosyal adaletin sağlanmasına çözüm olabilir. Ayrıca, ölçüt bağımlı değerlendirme, nitelikli öğretim koşullarının gerçekleşmesinin koşullarından biri olması nedeniyle, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına da zemin hazırlayabilir. Ölçüt bağımlı değerlendirme düşüncesinin işe koşulmasıyla, üniversite kendisine nitelikli ve donanımlı öğrencileri yetiştiren okullara prim verdiği gibi, her öğrenci için sosyal adaleti ve fırsat eşitliğini sağlayan düzenlemeyi geliştirmek olanaklıdır.

Ölçüt bağımlı değerlendirme yaklaşımından hareket edildiğinde, orta öğretim başarı puanını belirlemek için diploma notuyla, derslerdeki amaçları hangi ölçüde gerçekleştirdiğini gösteren ölçüt bağımlı değerlendirme sonuçlarının ağırlıklı ortalamasını alınır.

mehmet özyürek

Ölçüt bağımlı değerlendirmeyle öğrencide derslerin amaçlarının hangi düzeyde gerçekleştirildiğinin değerlendirilir. Böylece, öğrencinin gerçekleştirdiği amaç miktarı kadar üniversiteye giriş sıralamasındaki yerinin değişmesi öngörülmektedir. Böylece, okulun başarı durumu ya da arkadaşlarına göre başarı durumu dikkate alınmadan, salt öğrencinin amaçları gerçekleştirmedeki başarısına göre sıralamadaki yeri etkileneceğinden, her bir öğrenci için sosyal adalet ve fırsat eşitliği daha yüksek düzeyde sağlanabilir. Ayrıca, üniversitenin beklentileri doğrultusunda, üniversiteye daha hazır, yetenekli ve donanımlı öğrenciler seçilebilecektir.

Ölçüt bağımlı değerlendirme yaklaşımı benimsendiğinde, sadece adaletli ve üniversitenin beklediği gibi öğrenciler seçilmekle kalınmayıp, orta öğretim kurumları da olumlu yönde etkilenebilir. Örneğin, ölçüt bağımlı değerlendirmeye göre, öğrencinin hangi amaçları gerçekleştirebildiği ve hangilerini gerçekleştiremediği belirlenebilecektir. Öğretmen de, sınıfında yapacağı öğretimi, öğrencinin yapabildiklerine göre düzenleyebilecektir.

Varolan eğitim sisteminde, okuldaki öğrenme ve öğrenmemelerden öğrencinin kendisi ve ailesi sorumludur. Çocuk öğrenmiyorsa, sorumluluk okulun değildir. Sorumluluk okulun olmadığına, okullarda öğretim düzenlemesiyle ilgili bir değişikliğe gerek duyulmaz. Okullar, öğrencilerin amaçları gerçekleştirmeleri için öğretimin düzenlenmesinde değişiklik yapma ihtiyacı içinde olmaz. Öğretim sistemlerinin gelişmesi engellenir. Durum böyle olunca, aile sorumluluğunu yerine getirmek için okul dışındaki kurumlara başvurur. Öğrencinin öğrenmelerinden okullardaki öğretim düzenlemeleri sorumlu tutulmadığında, öğrencilerde milli eğitimin amaçlarının gerçekleşmesinden, okulları ve milli eğitimin örgütlenmesini sorumlu olmaya zorlamak olanaklı değildir.

Öğrencilerin öğrenme ve öğrenmemelerinden okulların sorumlu tutulabilmesi, bağıl değerlendirme yerine, öğrencilerin kazanması beklenen kavram ve becerileri belirten amaçları ne kadar kazandığını ölçen ölçüt bağımlı değerlendirmeye yer vermekle olanaklıdır. Öğrencilerin disiplin alanlarının amaçlarıyla ilgili olarak neleri yapabildikleri ve neleri yapamadıklarını değerlendiren ölçüt bağımlı değerlendirme yaklaşımıyla, ancak, amaçların neden gerçekleştiği ve neden gerçekleşmediği öğretimin analiz edilmesiyle anlaşılabilir. Çıkan sonuçlara göre öğretim düzenlemesinde değişikliklere gidilir. Öğrencinin öğrenme ve öğrenmemesine ilişkin sorular, öğrenciye ve ailesine yönelik olma yerine, öğretimin öğeleri olan amaçlara, seçilen muhtevaya ve öğretim süreçlerine

mehmet özyürek

yönelik olmaya başlar. Sorunların çözümleri, okul içinde aranır. Okul dışında çözümler aranmaz.

Öğrencilerde milli eğitimin amaçlarının gerçekleşmesinden sorumlu olan sınıfta yapılan öğretim olduğunda, program merkezli öğretim düzenlemeleri yerine, öğrenci merkezli öğretim düzenlemelerinin yer aldığı okul örgütlenmeleri gözlenir.)

Üniversiteye Girişi Alan Katsayılarının Etkilemesi

Üniversitelerin bünyelerindeki fakültelerin bölümlerine genel liselerden (süper lise, Anadolu lisesi ve fen lisesi) ve meslek liselerinden (öğretmen liseleri, güzel sanatlar lisesi, endüstri meslek ve imam hatip liseleri gibi) öğrenci almaları, fırsat eşitliğinin ve eğitimin sürekliliğinin bir gereğidir. Üniversitelerin bünyelerinde bulunan bölümlerden bazıları matematik, fizik, biyoloji gibi fen bilimlerinde, bazıları Türkçe ve matematik de ve diğerleri ise sosyal bilimlerde temel kavramlara sahip olmayı gerektirir. Bazı bölümler ise, meslek liselerindeki bölümlerin devamı gibidir. Öğrencilerin, başarıları, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda liselerde ilgili kolları ya da bölümleri seçtikleri varsayılır. Mezun olduğu lisenin ve lisede seçmiş olduğu kolun özelliğine göre, her kişinin yüksek öğretim programına girebilme fırsatının eşit olmasının gereği olarak, alan katsayılarına gerek vardır. Ayrıca, alan katsayısı eğitimde sürekliliğin sağlanmasının da bir gereğidir. Orta öğretimde gördüğü eğitim üniversitede alacağı eğitimin temellerini oluşturmaktadır.

Sonuç ve Öneri:

Üniversitelerdeki eğitim amaçlarının gerçekleşmesinin önkoşulu, üniversiteye girmek isteyenlerde ortaöğretim kurumlarındaki amaçların gerçekleşmiş olmasıdır. İdeal olarak, ortaöğretim kurumlarının amaçlarını gerçekleştirenlerin tamamının üniversiteye girebiliyor olması beklenir. Bu olanaklı olsa bile, herkesin her istediği bölümde öğrenim görmesi pratikte olanaklı olmadığı gibi, verimli de değildir. Bu nedenle seçme işlemine yer vermeye gerek vardır. Bölümlerin alacaklarından daha fazla öğrenci başvuru olduğunda, seçme işlemine yer verilir. Bu durumda, baş vuranlar arasından en iyi olanlarını seçmek amaçtır. Bunun için, başvuranların sırasının birbirleriyle karşılaştırmasını gerektiren, bağıl değerlendirme

mehmet özyürek

yeğlenir. Grubun göreceli olarak en iyileri, üniversitede boş olan yerlere seçilir. Geri kalanlar ise, seçmişlerse, diğer boş olan yerlere yerleştirilir ya da dışarıda kalır.

Seçme işlemi ya da sistemi, en yeteneklileri, en başarılı olanları belirlerken, eğitimde sürekliliği zedelemekten kaçınılmalı beklenir. Buna göre, 1999 öncesi üniversiteye yerleştirme sisteminde yer alan aynı nitelikteki iki sınav, ölçmeden kaynaklanan çok az olan olası hataları gidermede yararlıdır. Ancak, verimli değildir. Bu anlamda, bağıl değerlendirme yaklaşımına göre, tek sınav olması olumludur. Ek olarak, orta öğretim başarı puanının ağırlığının ve alan katsayılarının artması, okulların öğretim amaçlarını gerçekleştirilmeden sorumlu olmalarını sağlamamakla birlikte, öğrencileri amaçları okullarda gerçekleştirmeye yöneltmesi ve eğitimde sürekliliği sağlaması bakımından olumludur.

1999 yılı ve sonrası öğrenci seçme düzenlemesi, hedeflediği gibi, milli eğitimin amaçlarının milli eğitime bağlı okullarda gerçekleşmesine ve okulların amaçları doğrultusunda işlevde bulunmalarına da rehberlik eden bir düzenleme olduğu izlenimini vermiştir. YÖK, üniversiteye seçeceği öğrencilerin okullarında, okullarının amaçlarını gerçekleştiren ve yetenekli öğrenciler olmaları ve üniversiteye daha donanımlı yetişen öğrencilere öncelik vererek, kendine donanımlı öğrenci yetiştiren okulları kollayarak ve toplumda oluşan duyarlılıklara çözüm getiren düzenlemelere giderek üzerine düşeni yapmıştır. Ancak, sosyal adaleti ve fırsat eşitliğini en yüksek düzeyde gerçekleştirecek bir düzenleme olmadığı izlenimini vermektedir. Hedefler arasında sosyal adaleti ve fırsat eşitliğini en yüksek düzeyde tutma yer almalıdır.

Ancak, üniversiteye gireceklere karar verirken sosyal adaleti ve fırsat eşitliğini en yüksek düzeyde sağlamak için, karar verme sistemini geliştirmeye gereksinim vardır. Karar verme sistemini geliştirmek için de, bağıl değerlendirmeyle birlikte ölçüt bağımlı değerlendirmenin ağırlığını arttırmakla olasıdır. Ölçüt bağımlı değerlendirmenin ağırlığının artması, üniversiteye daha donanımlı öğrencilerin gelmesine zemin hazırlayacağı gibi, orta öğretim kurumlarının verdikleri öğretimden daha sorumlu olacakları eğitim örgütlenmelerinin yollarını açabilir.

Özellikle sosyal adaleti ve fırsat eşitliğini en yüksek düzeyde sağlama hedefi Milli Eğitim Bakanlığı hedefleri arasında yer almalıdır. Bu hedef için de Milli Eğitim Örgütünün yapılanmasının program, öğretmen, yönetici merkezli yapılanma yerine, öğrenci merkezli yapılanmanın benimsenmiş olmasına

mehmet özyürek

bağlıdır. Buda okullardaki öğrenmelerden sırasıyla öğretim düzenlemelerinin, öğretmenin ve yöneticilerin sorumlu olduğu bir yaklaşımın benimsenmesini gerektirir. Bu yaklaşım, öğrenci başarısına ilişkin kararların ölçüt bağımlı olmasını gerektirir. Milli eğitim bakanlığı da kendi üzerlerine düşeni yaptığında, sosyal adalet ve fırsat eşitliği en yüksek düzeyde sağlanacaktır.

Kaynakça

Gürüz, K. (1999) **Cumhuriyet Bilim ve Teknik**. S.655 s15-21.